

Бојан Жикић

Универзитет у Београду

Филозофски факултет

bzikic@f.bg.ac.rs

ДРУГА СТРАНА РЕВИЗОРСКЕ КУЛТУРЕ. СТУДИЈА ПРИМЕРА ОДНОСА ОБАВЕЗА И ОПТЕРЕЋЕЊА УНИВЕРЗИТЕТСКИХ НАСТАВНИКА*

Апстракт: Заступници примене мерила тзв. ревизорске културе на рад чланова академске заједнице у Србији полазе од начела, да не само што је све подложно мерењу, него се једино на тај начин може измерити "објективни" учинак одређене установе или појединца. У недостатку егзактног метода таквог "мерања", међутим, позивају се на стандарде и параметре које или прокламују сами, или их преузимају од страних установа, често их прилагођавајући сопственим политичким потребама у наводном "увођењу реда" у стручно и професионално деловање академске заједнице. Сами припадници академске заједнице, односно њихов конкретан рад, остају неразмотрени од стране таквих научно-образовних "реформатора", или барем невидљиви у одговарајућој нормативистици. У светлу тога, да управо према важећој правној нормативистици у области високог образовања, екстерној евалуацији треба да претходи поступак самовредновања установе чији се рад разматра, предлажем методологију за утврђивање стварног радног оптерећења универзитетских наставника у односу на врсте обавеза предвиђених Уговором о раду, Законом о Универзитету, те Статутом Факултета, а све то на основу вођења личне евиденције обавеза и рачунања времена које је било потребно да се оне изврше на високо квалитетан, професионалан начин у току једне школске године.

Кључне речи: етнологија и антропологија; ревизорска култура; реформа високог образовања – стандарди успостављања и контроле квалитета; универзитетски наставник; Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду.

* Резултат рада на пројекту 147035, финансираном од стране МНТР РС.

Увод

Друштвене реформе, којима се приступило у нашој земљи након обраћа Милошевићевог режима и декларативног раскида са социјалистичком, самоуправном и сличном друштвеном стварношћу, донеле су низ новина у области јавне политике, јавног планирања, друштвеног и културног нормирања, културног саобраћања друштвених чинилаца и установа итд. Једна од њих, а која се тиче области образовања, науке и културе¹, јесте увођење тзв. ревизорске културе у нормативно и финансијско саобраћање између државе, тачније њеног управног и административног апарата и образовних, научних и културних установа.

Ревизорска култура, у најкраћем, означава то, да држава, као посредник између, с једне стране, пореских обвезника и установа које троше њихова средства, а с друге стране, између актера јавног друштвеног живота и потреба друштва као целине, у његовом одрживом развоју, има право и дужност да поставља стандарде рада одговарајућих установа, у складу с оним што сматра друштвеним потребама, преиспитује њихов рад у складу с тим стандардима и пресуђује о друштвеној корисности датих установа, где се та "пресуда" изражава кроз позитивно или негативно интервенисање у погледу њиховог финансирања². Критеријуми испуњености одговарајућих стандарда јесу квантитативни, при том, где су параметри квантификације, слично нареченим стандардима, импутирани "одозго", тачније од стране одговарајућег дела државног чиновничког апарата, задуженог за одређене секторе, који су субјекти ревизорске културе³.

На први поглед ништа ново, за средину навикнуту на јаку и одлучујућу улогу државе у свим сферама јавног живота. Три ствари су спорне, међутим, од којих ћу се усредсредити само на једну, у овом тексту, иако ћу их именовати све. На првом месту, друштвене реформе у Србији након 2000. године спроводе се у име евроинтеграција; ревизорска култура представља производ тачеризма и није широко прихваћена у евроинтегративној зони, барем не као интегративно средство. Даље, социокултур-

¹ Слично важи и за област јавног здравства, на пример, али њиме се не бавим у овом тексту, као ни разматрањем ревизорске културе, саме по себи, у савременом српском друштву.

² О томе, као и о антрополошкој критици ревизорске културе в. Баћевић 2006, с обзиром на то, да се најбоља перспектива о правој ћуди такве праксе може стећи на основу упоредног разматрања образовних коцнепата у савременим друштвима.

³ Стратерн сматра ревизорску културу редуктивном и деструктивном, пошто у образовању, на пример девалвира учење, односно стицање знања, а привилегује стицање диплома и сертификата, в. Strathern 2000. Барт сматра њено деловање дословно тривијализацијом свега онога што се ради на универзитетима (Barth 2002, 9).

ни оквир који је изнедрио ревизорску културу не пати од баласта недефинисаних власничких односа у друштву, као што је то случај у Србији, одакле не постоји ни потенцијални сукоб интереса различитих концепција развоја друштва, власничких структура и борбе за остваривањем институционалног утицаја доласком до моћи изван самих институција⁴.

Напокон, а то је оно чему је посвећен овај текст, "правила" која се намећу установама, у погледу њиховог функционисања – мада се у Србији ради искључиво о финансирању, никаквог говора нема ту о друштвеним потребама, одрживом развоју и томе слично, онда када се поставља питање употребе ревизорске културе – изједначавају се са "мерењем" исхода тог функционисања, а критеријуми свега тога јесу октроисани, у најбољем криптокомунистичком маниру савремене српске политичке елите, значи прописани и наметнути без икаквог увида у "стање истраживаности дате проблематике", односно без расправе са професионалцима, стручњацима у одговарајућим областима.

Област која ме занима највише, наравно, јесте образовање, тачније високо образовање и морам приметити, да високо образовање представља једини домен образовања, које је захваћено ревизорском културом. У разлоге тога нећу улазити, баш као ни у анализу примене ревизорске културе у високом образовању, саму по себи. Приметио сам, међутим, да заступници таквог начина друштвеног саобраћања између државе и чланова академске заједнице у Србији полазе од начела, да не само што је све подложно мерењу, него се једино на тај начин може одредити "објективни" учинак одређене установе или појединца. Како не постоји егзактан метод таквог "мерења", примењују се стандарди и параметри које прокламују сами "ревизори", или их преузимају од страних установа, при чему их прилагођавају, често, сопственим политичким потребама, које "правдају" наводним "увођењем" реда у стручно и професионално деловање академске заједнице.

Конкретан рад припадника академске заједнице остаје занемарен у свему томе, или барем невидљив у одговарајућој нормативистици, одакле ми је намера, након краћег разматрања социокултурне позадине уласка ревизорске културе у српско високо образовање, да предложим методологију за утврђивање стварног радног оптерећења универзитетских наставника – у односу на врсте обавеза предвиђених Уговором о раду, Законом о Универзитету, те Статутом Факултета, али и оних која та акта "подразумевају", препуштајући радној пракси њихово обављање, не награђујући их, самим тим што нису нормативирани.

⁴ Ако неком није јасно, мислио сам на ситуацију, попут оне у Србији, да појединци и интересне групе покушавају да остваре утицај на високо образовање, на пример, не кроз установе те области, већ преко својих позиција у политичким центрима моћи, односно веза са њима.

Због чега антропологија треба да се бави ревизорском културом

Антропологија се бави свиме, чиме се баве људи, докле год то "људско бављење" има друштвени и културни карактер, тј. својство тзв. дељене комуникације⁵ у одговарајућем друштвеном и културном контексту: занимају је ритуали, подједнако као и печење ракије, родни односи, урбане легенде или фудбал, па нема разлога да је не занима то, како установе друштва и културе функционишу заиста, значи изван, испод, или изнад нормативног оквира и појавног облика – како год то означили – како функционишу по сопственој унутрашњој логици; још мање је разлога да је не занима то, на који начин настаје та унутрашња логика, којим друштвеним и културним групама служи, те у које сврхе их употребљавају⁶.

Ово није текст баш о томе, наравно, односно то није, уколико подразумевамо да се до тога може доћи искључиво непосредним истраживањем установа друштва и културе. Овај текст представља, помало, иноовску "заобилазну стратегију" у том смислу, пошто покушава да ствари сагледа из перспективе коју заступници ревизорске културе у српском високообразовном и научноистраживачком простору јесу предвидели, можда, али на коју не обраћају превише пажње⁷. То је ситуација у којој они, на које се односе мере и поступци које предвиђа ревизорска култура, не пружају отпор томе, ради отпора самог, па чак ни ради ревизорске културе по себи, већ "сарађују" са основним прокламованим циљем тога, представљањем сопственог рада јавности, а што свакако представља део усмеравања на исти циљ, какав прокламује и ревизорска култура, путем показивања тога, како се до циља долази на основу професионалног и стручног рада, а не борбе за превласт над ресурсима у одређеној области друштва.

⁵ То није тема овог текста, наравно, али за одговарајуће антрополошке ставове о томе в. нпр. Ковачевић 2006, Жикић 2006.

⁶ В. нпр. Daglas 2001; Rabinow 1996.

⁷ Брајан Ино је саставио комплет карата са упутствима за различите ситуације у којима се нуди избор, а које се односе на употребу звука, третман инструментата, комбиновање "природног" и "вештачког" у свему томе, са разматрањем емотивне инвестираности и естетског одклона уметника у том поступку, чија улога је била "да свест коју појединац има као слушалац приближе свести композитора – да се према стварима односи на један много продубљенији начин" (Епо 1986, 50). На тај начин је снимао сопствену музику једно време, али га је употребљавао и у сарадњи на делима других музичара, попут Роберта Фрипа или Дејвида Боувија, на пример. Идеја је била, наравно, да се матрица идеје, која треба да резултује оним музичким записом који ће бити снимљен за плочу "размотри" са свих аспеката који је чине, почевши од самог звука у акустичком, музичком и тематском смислу, па до самог музичара, односно његовог афективног, интелектуалног и когнитивног односа према томе.

Такав поступак постулира однос између високог образовања и друштва којем оно припада, међутим, као оно, на шта би требало да буде усредсређено вредновање рада високообразовних установа и појединаца који су запослени у њима, а не на перспективу коју актуелна власт, односно политика има у томе, у складу са својим евроинтегративним и реформским паролама⁸; имплицитно, или иноовски "заобилазно", такав поступак уводи као истраживачку проблематику и сам евроинтегративни и реформски политички дискурс, пре свега у смислу испитивања тога, колико он служи као мотивациони чинилац, детерминанта или путоказ достизања жељеног модела у реструктурирању области високог образовања и науке у Србији. Другим речима, спроводи се у дело идеја на којој је засновано демократско устројство, да део има право да одлучује и о себи и о целини, докле год јој припада, барем у оноликој мери, у којој учествује у њеном структурирању и функционисању.

Проблематика попут ове није страна српској антропологији. Сличне теме су обрађиване, већ, највише у смислу разматрања тога, како образовање функционише или може функционисати у сврху евроинтеграција, односно с аспекта односа образовања као културног концепта и друштвене праксе и политичког поимања концепта евроинтегративних процеса⁹. Занимљиво је упоредити, на концептуалном плану, како изгледају представе одређених друштвених група о том односу, при чему треба обратити пажњу на узрасни чинилац у развоју тих представа код припадника неких од тих група, а које – групе – можемо сматрати трансформацијом, односно надградњом једне другом.

Виђење дискурса политичке елите о високом образовању поклапа се, донекле, са представама средњошколаца о томе шта су евроинтеграције,

⁸ Овим не желим да кажем да су евроинтеграције и друштвене реформе лоше; напротив, ма какве биле заиста, неопходне су српском друштву и култури, с обзиром на то да смо за време Милошевића хитали ка пропасти – у моралном, економском и сваком смислу, а сад хрлимо к њој, или обрнуто, сасвим свеједно. Проблем је у томе, међутим, што "коначни корисници" услуга оних који о томе највише говоре – политичара, односно највиших државних чиновника и управљача – а то су српски грађани, немају ништа од тога докле год наша политичка елита (ако се елитом може назвати) не одступи од тога да се у Европу "иде" у скупим оделима и аутомобилима, већ са европским законима и њиховим спровођењем. Тачније, *проблем* јесте у томе што политичари и држава подједнако – да не амнестирам оне којима се у тренутном извлачењу не посрећи да буду део власти – не препознају никакве коначне кориснике својих услуга, а то препознавање јесте кључно како за евроинтегративност као концепт, тако и за ревизорску културу, иако као што је напоменуто, та два концепта не само што не треба узимати као синониме, него их не треба, углавном, третирати ни као део исте концептуалне парадигме.

⁹ В. Ваћевић 2006b, 2007; Рибих 2006.

у смислу да се реформа друштвених установа и друштвени процеси доживљавају као релативно изоловани елементи, тј. као да постоје сами за себе, односно као да не постоји структурна, функционална и суштинска веза између, на пример, реформе универзитета, технолошког развоја, борбе против корупције, заштите животне средине и развоја људских права¹⁰. За разлику од тога, студентска популација свеснија је места високог образовања у друштву и његове суштинске повезаности са развојем друштва у свим доменима, што је феномен који се у овдашњој средини може пратити још од шездесетих година прошлог века, и прве артикулације проблематичних страна југословенског друштва, изражена управо од стране високошколаца¹¹.

Наша политичка елита није усамљена у свом културном когнитивном лутању у концептима који се тичу европских интеграција, изградње нових националних и транснационалних идентитета и томе слично. Сама идеја тзв. европског идентитета представља "амалгам неконзистентних замисли, стратегија и покушаја" (Гаџановић 2009), одакле слично мора важити за реформске тенденције чији је циљ у области високог образовања, на пример, практично идеолошки, пре неголи образовни, научни или административни, чак, сам по себи, а који се изговара као "успостављање европских стандарда", "заједничког академског простора" итд, односно за шта се сматра да одговара "европском било чему" где се управо концепту "европског" наноси штета таквом садржински немуштом употребом.

То је присутно у транзиционим европским земљама, посебно, где се јавља пригодно културно конструисање појма "Европа", практично по дневнополитичкој потреби актуелне власти, а у циљу остваривања јавних политика и њихових циљева. Такав начин конструисања одговарајућег концепта омогућен је некохерентношћу и недефинисаношћу његовог симболичког садржаја¹², а то је оно што имамо на делу, заправо, у случају наметања само једног од могућих образаца за успостављање стандарда, квалитета и томе слично у високом образовању, какав представља ревизорска култура.

Покушај наметања ревизорске културе у Србији представља пример постојања јазова између различитих нивоа планирања и спровођења политике, најчешће између националног или супранационалног с једне стране, те локалног, са друге али може се за потребе овог текста протумачити и као јаз у томе који постоји између политичке елите и професионалаца у високом образовању¹³. Треба поменути, иако није битно за тему овог текста, саму по себи, да томе посредују "издајници" професионалаца, тачније

¹⁰ Упор. Radović 2006.

¹¹ Упор. Vačević 2006a.

¹² Упор. Радовић 2007.

¹³ Упор. Fox 2007.

припадници академске заједнице који се баве политиком – још прецизније, који се баве политиком у доменима високог образовања (или образовања уопште), науке и културе. Они покушавају да искористе актуелне режиме (политичке) моћи за наметање личних идеја о томе како би професија, тј. високо образовање у целини или појединачне научне дисциплине, требало по њима да функционишу, чиме представљају додатни структурни чинилац произвођења неспоразума у комуникацији између политичке елите и професионалаца, а која је нестабилна, иначе.

У сваком случају, антрополошко разматрање ревизорске културе у српском високом образовању нема толико везе са било каквом политиком знања, колико је у питању покушај формулисања антрополошке улоге у "игри интервенција социјалне и политичке теорије" у образовању¹⁴, односно уверење, како у оправданост те улоге, тако и у право на њу – било као антрополога, самих по себи, било као професионалаца у области високог образовања. Уверење, односно концепт уверења, не може се посматрати, наравно, али га то не чини феноменом изван антрополошког истраживачког опсега¹⁵. Стандардизацији у области високог образовања, са друге стране, као концепту, прилазимо на посредан начин, такође, слично као уверењу, бавећи се, у фактографском смислу, последицама примене тог концепта у стварности.

Паралела између концепата уверења и стандардизације у високом образовању не завршава се ту, међутим. Слично као што је узалудно бавити се уверењима као изолованим случајевима, без додира не само са стварношћу, него и одвојено од других (и другачијих) уверења, чије последице се испољавају у датом социокултурном контексту унакарсно са оним којим се бавимо примарно, илузорно је бавити се стандардизацијом у високом образовању само из перспективе оних који је намећу, без увида у то, шта о њој имају да кажу професионалци у одговарајућој области. Игнорисање тог другог било би нешто попут бављења француским покретом отпора искључиво на основу архива Гестапоа.

Другим речима, да бисмо се могли бавити ревизорском културом као антрополози, али и да би се њоме могли бавити социолози, политиколози итд, потребне су нам и информације о импликацијама њеног увођења у област високог образовања у Србији, које потичу од оних којих се највише тичу. Јукстапозиционирање различитих дискурса дало је занимљиве резултате, уосталом, по питању антрополошког постмодернизма¹⁶, тако да нема разлога не покушати са тим на још неком чеду тзв. посткултурног друштва, каква је ревизорска култура. О томе већ постоје разма-

¹⁴ Упор. Milenković 2006, 2007.

¹⁵ Упор. Lanman 2008.

¹⁶ Упор. Kovačević 2008.

трања која долазе од стране професионалаца који раде у области високог образовања у Србији¹⁷, а и овај текст теба сматрати прилогом на ту тему.

Антропологија се још увек не препознаје као друштвено ангажована дисциплина у овдашњој средини – академској и јавној, готово подједнако¹⁸ – што важи како за српску антропологију, тако и за антропологију уопште. Остајање изван токова научне мисли и деловања последњих деценија академске заједнице и игнорисање научне мисли у друштвеним и хуманистичким наукама од стране управљачке "елите" ове државе, представљају основне разлоге због којих је потребно објашњавати да антрополошко бављење ревизорском културом у српском високом образовању не представља ни преседан у делатном усмерењу савремене светске антропологије, нити припада "школи културне критике", рецимо.

Развојна антропологија и акциона антропологија представљају дисциплинарне области, које су посвећене разумевању процеса бирократског одлучивања и коришћења дубинског знања о култури одређеног друштва, те примени тога у предлагању конкретних акција, са циљем унапређења нареченог одлучивања, на стварну корист онима, којима би то одлучивање требало да буде намењено¹⁹. У том смислу, намена овог прилога јесте да допринесе знању о ревизорској култури у српском високом образовању из перспективе универзитетских наставника.

Обавезе и оптерећење универзитетских наставника

Овај део текста може се схватити као нацрт, који је урађен на основу личне евиденције обавеза и рачунања времена, које је било потребно да се оне изврше на висококвалитетан, професионалан начин, у одређеном временском периоду. Као основна јединица тог временског периода узета је једна школска година. Направљен је попис свих врста обавеза, за које се може претпоставити да покривају стручну и професионалну активност универзитетских наставника, које су разврстане на оне, непосредно везане за наставу, затим оне које се могу означити као посредно везане за наставу, потом оне које су везане за научно-истраживачки рад, оне које говоре о ангажману у оквиру колектива, те напokon, оне које би се могле описати као остале делатности засноване на професионалној експертизи.

Свакој обавези појединачно приписан је временски период који одовара ангажовању универзитетског наставника на њеном извршењу у тзв. реалном времену, или процени тога, колико је потребно утрошити рад-

¹⁷ В. Ковачевић 2008, Kovačević 2009.

¹⁸ О чему сам писао већ, укључујући и разматрање разлога тога, в. Žikić 2008.

¹⁹ Рибић 2007; упор. Simonović i Milenković 2008.

них сати, да би се испунило оно што дата обавеза предвиђа²⁰. Све то изражено је нумерички у радним сатима, а тамо где су у питању обавезе чије извршавање се изражава у часовима, тј. школским сатима, обављено је превођење часова у радне сате²¹. Сврха свега тога јесте утврђивање тачног радног оптерећења универзитетских наставника у стварности, с обзиром на то, какве обавезе се очекују од њих, у зависности од различитих нормативних акта, која регулишу дату проблематику.

Тако, на пример, шешелјевска одредба о шест часова недељно²², које треба да држе наставници, а десет часова вежби, октроисана Уредбом Владе Републике Србије из 1998. године, пренета је како у Закон о Универзитету из 2002, тако и у прописе за акредитацију високошколских установа у Србији, обављену 2008. и 2009. године. Са друге стране, Закон о раду, односно Уговор о делу, који потписују сви запослени на државним универзитетима у Србији, предвиђа четрдесетосатну радну седмицу, док Закон о универзитету, заједно са највишим нормативним актима појединачних високошколских установа излистава обавезе наставника и сарадника на различите начине: неке су набројане експлицитно, налазе се у дужностима по одговарајућим звањима, док су друге дате имплицитно, на њих се може наићи, рецимо, приликом навођења критеријума, за које се очекује да кандидати/ кандидаткиње за избор у одређено звање треба да испуне²³.

²⁰ Питате ли се, на основу чега је направљена процена у сваком појединачном случају, одговор је – на основу једноставне личне евиденције о томе, колико сам времена, израженог у радним сатима, утрошио за сваку обавезу поименце. Можете рећи да делује релативно непоуздано, у смислу метода научног обавештења, али стојим иза тога, да је кудикамо поузданије од методологије за израчунавање ЕСП бодова, на пример, засноване на процени – пазите, процени – студентског оптерећења литературом, на пример, или семинарским радовима, која једноставно повезује број прочитаних страница, јединицу времена потребну за тако нешто и студијску годину на којој се налази одређени предмет. Ако неком још увек није јасно због чега сумњам у такав начин израчунавања студентског оптерећења – а који није заснован на искуственој евиденцији исте врсте, попут ове, коју представљам у тексту – парафразираћу колегу Ивана Ковачевића, који је на једној седници Већа Одељења за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду, приликом разматрања дате ЕСПБ материје, изрекао да такав начин рачунања оптерећења не препознаје, да није исто прочитати одређен број страница из неког Кантовог огледа, на пример, и из монографије попа Дене Дебељевића. За методологију израчунавања оптерећења на основу ЕСПБ в. <http://web.f.bg.ac.yu/index.php?sid=17&hsid=0>.

²¹ Час, тј. школски сат = 45 минута, радни сат = 60 минута.

²² Тачније, у току једне радне седмице, а која износи 5 дана.

²³ О нормативним актима може се информисати нпр. на сајту Министарства рада и социјалне политике Републике Србије <http://www.minrzs.gov.rs/cir/>

Друга страна ревизорске културе...

Нигде у тим актима не може се пронаћи, нити имплицитно одредити, које је очекивано радно оптерећење универзитетских наставника, односно на основу чега се може израчунати, у складу са основном идејом ревизорске културе, да се све може и треба квантификовати, то – колико радимо, а колико смо плаћени, што, ако ништа друго, оставља простор различитим шпекулацијама у јавности, у погледу финансирања високообразовних установа у Србији и наменске дистрибуције тих средстава унутар појединачне установе. То не спада, наравно, у основни циљ овог текста, али представља проблематику за бављење, којом могу бити употребљени дати нацрт, студија примера и закључци који следе одатле.

Врсте обавеза

А) непосредно везане за наставу

- 1) припремање градива за предмет који се држи
- 2) држање часова
- 3) припремање часова
- 4) консултације везане за израду семинарских радова
- 5) прегледање и оцењивање семинарских радова
- 6) припремање материјала за испуњавање предиспитних обавеза или полагање испита (тестови, колоквијуми и сл.)
- 7) прегледање и оцењивање материјала под Аб
- 8) држање испита

Б) посредно везане за наставу

- 1) праћење актуелности из уже научне области за коју је наставник изабран
- 2) праћење актуелности из области које се сматрају нечијим тежиштем истраживања
- 3) консултације везане за израду завршних радова на одговарајућем нивоу студија
- 4) прегледање и оцењивање завршних радова на одговарајућем нивоу студија
- 5) одбране завршних радова

В) научно-истраживачки рад

- 1) теоријско истраживање

[index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=21&Itemid=223&language=src](http://www.mps.sr.gov.yu/upload/dokumenti/visoko/zakon_o_visokom_obrazovanju.pdf), Министарства Просвете Републике Србије http://www.mps.sr.gov.yu/upload/dokumenti/visoko/zakon_o_visokom_obrazovanju.pdf односно Универзитета у Београду

- 2) теренско истраживање
- 3) архивско-документационо истраживање
- 4) писање научног рада
- 5) припрема за презентацију резултата истраживања на научним скуповима (излагање, пројекција видео-материјала и сл.)
- 6) учешће на научним скуповима
- 7) рецензирање научних радова

Г) ангажман у оквиру колектива

- 1) формалне природе
 - а) управљање (Факултетом, Одељењем, научно-истраживачким јединицама)
 - б) седнице органа Факултета (одељенских и факултетског већа, Савета)
 - в) чланство у комисијама за избор у звања
 - г) чланство у факултетским комисијама посебне намене (кадровска, за наставу итд.)
- 2) неформалне природе
 - а) иницијативе за унапређење рада Факултета (рад неопходан за спровођење реформи у складу с препорукама Болоњског процеса)
 - б) остало

Д) остале делатности засноване на професионалној експертизи (не улази у обавезе предвиђене Уговором, Законом, Статутом, али подиже углед академске заједнице у јавности, те потцртава њену друштвену и културну сврховитост, путем демонстрирања способности да реализује своју професионалност вишедимензионално; не укључује политичку активност)

- 1) предавања по позиву
- 2) ангажман у до-високошколском образовању (писање, рецензирање уџбеника, одговарајуће комисије надлежног Министарства итд.)
- 3) сарадња с медијима (у осмишљавању и креирању емисија, серија итд.)
- 4) консалтинг на примењеним пројектима
- 5) укљученост у академске реформске процесе у друштву (евалуација, рецензија пројеката, високошколских установа итд.)

Студија личног примера²⁴

Предмет ове студије јесте одређивање адекватног радног оптерећења универзитетских наставника у односу на врсте обавеза предвиђених Уговором о раду, Законом о Универзитету, Статутом Факултета.

Коришћени метод јесте појединачно праћење свих врста активности које обавља универзитетски наставник у одговарајућој јединици времена (семестар, школска година), њихово описивање и категоризовање (што је учињено у претходном поглављу), а затим бележење временског периода који је потребан да би свака од њих била обављена на квалитетан и професионалан начин, да би било могуће одредити у квантитативном смислу то, колико износи просечно радно оптерећење, а потом израчунати новчану вредност једног радног сата универзитетског наставника, на основу износа личног дохотка.

Евиденција је извршена у школској 2006/07. години.

А

1) за материјал који је предвиђен за 1 час предавања, потребно је 4 пута времена минимално (одабир и сортирање материјала, довођење у облик у којем се може излагати)

Укупно: $9,75 \text{ сати} \times 4 = 39 \text{ сати}^*$

2) предмети/курсеви: *Антропологија тела* 4 часа, *Национална етнологија – невербална комуникација* 3 часа, *Когнитивна антропологија* 2 часа, *Антропологија AIDSa* 2 часа, *Спортски митови и ритуали* 2 часа

Укупно: 13 часова = 9,75 сати

3) изискује 1,5 пута времена у односу на држање часа (поред детаљног преласка материјала који ће бити представљен на часу, потребно је припремити оно што ће бити предмет студентских задатака /дискусија, семинарски, даља читања и томе слично/ као и упутства за све то)

Укупно: $9,75 \text{ сати} \times 2 = 19,5 \text{ сати}$

4) зависи од броја студената и семинарских радова; за један семинарски рад по студенту, потребно је око пола сата, два пута у семестру или школској години; у конкретном случају, 24 студента и исто толико семинарских радова у школској години

Укупно: $24 \times 0,5 \text{ сати} = 12 \text{ сати}^*$

²⁴ Дати подаци односе се на седмично ангажовање, током трајања наставе, што значи да су множени с бројем радних седмица, да би се добило укупно оптерећење по једној ставци, које учествује у збрајању оптерећења за појединачну категорију. Тамо где су бројеви означени звездicom, односе се на укупно годишње оптерећење и они улазе у збир оптерећења за појединачну категорију без додатних рачунских операција.

5) као под А4, само што је потребно време око једног сата

Укупно: $24 \times 1 \text{ сат} = 24 \text{ сата}^*$

6) потребан је седмични фонд часова по предмету за једну предиспитну обавезу или испит

Антропологија тела: 4 часа седмично, један колоквијум + поновљени колоквијум, пет испитних рокова

Укупно: $(4 \times 0,75 \text{ сати}) \times (2 + 5) = 3 \times 7 = 21 \text{ сат}^*$

7) потребно је пола сата по форми предиспитне обавезе/испита (колоквијум, тест и томе слично) по студенту – рачунају се сви студенти који су изашли на полагање

Укупно: $0,5 \text{ сати} \times (91+32+87) = 0,5 \text{ сати} \times 210 = 105 \text{ сати}^*$

8) трајање испита помножено бројем испитних рокова: *Антропологија тела* 2 сата, *Национална етнологија – невербална комуникација* 0,5 сати, *Антропологија AIDSa* 0,5 сати (мастер, само један рок)²⁵

Укупно: $(2 \times 5) + (0,5 \times 5) + 0,5 = 10 + 2,5 + 0,5 = 13^*$

Укупно А (1+2+3+4+5+6+7+8): 1091,5 сати*

Б

1) апроксимативно, минимално 1 сат дневно

Укупно: 5 сати

2) апроксимативно, минимално 1 сат дневно

Укупно: 5 сати

3) апроксимативно пола сата седмично по раду (треба узети један семестар као референтну јединицу времена, пошто је било потребно толико, у просеку, углавном, за израду завршног рада ако је у питању дипломски, односно тада су интензивније консултације када се ради о магистарском, док се за докторат могу узети два семестра као референтну јединицу времена; рачунато само као менторска активност)

Укупно: $(12 \times 0,5) : 2 = 3 \text{ сата}$

²⁵ Несразмера, која се јавља између А2 и А8, проистиче из чињенице да се са модулом наставом на мастер-нивоу студија етнологије и антропологије започело управо школске 2006/07. године, тако да се уписанима на те студије толерисало релативно лежерно понашање спрема односа према студијским обавезама, карактеристично за некадашње пост-дипломске магистарске студије, односно прављење већег временског размака између слушања и полагања предмета, што је било у нескладу с реформским интенцијама, свакако, али како је стварност увек другачија од тога, како је замишља нормативистика, одређен број студената је полагао неке испите, практично, семестар након што их је одслушао, или касније; ситуација је уређена, наравно, наредне школске године.

Друга страна ревизорске културе...

4) пола радног дана за дипломски рад, један радни дан за магистарски (и мастер), три радна дана за докторат (рачунато и као менторска активност и као учешће у комисији за јавну одбрану завршног рада)²⁶

Укупно: $[(16 \times 0,5) + (2 \times 1) + (3 \times 3)] \times 8 = 18 \times 8 = 144$ сата*

5) потребно је један сат за дипломски рад, два сата за магистарски, три сата за докторат

Укупно: $(16 \times 1) + (2 \times 2) + (3 \times 3) = 29$ сати*

Укупно Б (1+2+3+4+5): 563 сата

В

Списак научних радова написаних у датом периоду²⁷

а) Anthropology of AIDS. Risk environment and injecting routine. The case of Belgrade injecting drug users, *Issues in Ethnology and Anthropology*, Vol. 1, No. 1 (n.s), 2006, 35-46.

б) Managing HIV/HCV-related Risk at Private Places Among Belgrade Injecting Drug Users, *Bulletin of the Institute of Ethnography LIV, Serbian Academy of Sciences and Arts*, 2006, 189-199

γ) Антрополошка анализа HIV-вulnerабилности и ризичног понашања у Београду, у Зорица Дивац (ур.), *Свакодневна култура у постсоцијалистичком периоду у Србији и Бугарској*, Зборник радова Етнографског института 22, Београд 2006, 296-314

δ) Generally Mistreated Bodies: Injecting Drug Users, Their Habits, and Law Enforcement, *Symposia - Journal for Studies in Ethnology and Anthropology*, Craiova 2006, 259-272

ε) Страх и лудило: пролегомена за антрополошко проучавање савремене жанр-књижевности, *Етноантрополошки проблеми н.с. год. 1 св. 2*, 2006, 27-43

θ) Когнитивна антропологија и нематеријална културна баштина, *Гласник Етнографског музеја 70*, 2006, 11-23

²⁶ Евиденција о свим завршним радовима, било којег нивоа студија, води се на Одељењу за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду.

²⁷ Представља пример апроксимације с којом треба рачунати приликом утврђивања оптерећења универзитетских наставника: узети су само радови из 2006. године, иако је праћен период у мом раду од почетка до краја школске 2006/2007. године. То је учињено из следећих разлога: тражени обрачунски период износи годину дана; у нашој академској средини, већина научних публикација излази у другој половини године, а неке се појаве и наредне године у односу на ону чију ознаку носе, што значи то, практично, да су наведени радови само из једног временског одсечка обрачунског периода, а да су изостављени они који су написани и предати за објављивање у првој половини 2007. године, на пример.

- 1) за једну страницу научног рада²⁸ потребна су два радна сата
Укупно: $(\alpha + \beta + \gamma + \delta + \varepsilon + \theta) \times 2 = 80 \times 2 = 160$ сати*
- 2) за једну страницу научног рада потребна су четири радна сата²⁹
Укупно: $(\alpha + \beta + \gamma + \delta + \varepsilon + \theta) \times 2 = 80 \times 4 = 320$ сати*
- 3) за једну страницу научног рада потребна су четири радна сата
Укупно: $(\alpha + \beta + \gamma + \delta + \varepsilon + \theta) \times 2 = 80 \times 2 = 320$ сати*
- 4) за једну страницу научног рада потребна су два радна сата
Укупно: $(\alpha + \beta + \gamma + \delta + \varepsilon + \theta) \times 2 = 80 \times 2 = 160$ сати*

Научни скупови

а) Anthropoeast. The Second International Conference in Ethnology and Anthropology, Museum of Oltenia, Craiova (Romania), November 2006.

а) Научни скуп поводом 80. годишњице Одјела за етнологију и културну антропологију Филозофског факултета Загребачког свеучилишта "New Curricula in Ethnology and Cultural Anthropology in Europe – Reflections", Загреб, јун 2007.

5) потребна су четири радна дана по излагању³⁰

Укупно: $(\acute{a} + \grave{a}) \times (4 \times 8) = 2 \times 32 = 64$ сата*

б) рачуна се онолико радних дана колико скуп траје

Укупно: $(\acute{a} + \grave{a}) \times (2 \times 8) = 2 \times 16 = 32$ сата*

Рецензирана издања³¹

Гласник Етнографског института САНУ LIV, седам радова

Етноантрополошки проблеми н.с. св. 1, год. 1, 2006, три рада

Етноантрополошки проблеми н.с. св. 2, год. 1, 2006, три рада

7) потребна су два радна дана по једном научном раду³²

Укупно: $13 \times (2 \times 8) = 14 \times 16 = 208$ сати*

Укупно В (1+(2V/3)+4+5+6+7): 948

²⁸ Узео сам у обзир само оно што је објављено или прихваћено за штампу у датој обрачунској јединици времена, а што је наведено овде.

²⁹ В2 и В3 међусобно се искључују приликом израчунавања радног оптерећења по једној страници научног рада; на пример, ако рад има 10 страница, укупно оптерећење $V1+V2+V3+V4$ не може бити веће од 80 сати.

³⁰ Даље у тексту, наведени су скупови на којим сам учествовао у датом временском периоду.

³¹ Наслови рецензираних радова нису наведени из разлога тајности рецензије, познати су редакцијама и главним уредницама поменутих часописа.

³² Наведени су поименце научни часопис који су у питању; за објашњење периодизације, в. фусноту 27.

Друга страна ревизорске културе...

Г

1а) није наведено, пошто излази изван мог професионалног искуства у датом периоду³³

Савет Факултета

1б) апроксимативно два сата по седници, њихов број одредити према броју Наставно-научног већа (8), на шта треба додати десет посто, као корективни фактор за ванредне седнице, па коначан збир заокружити у складу с математичким правилом заокруживања на целе бројеве

Укупно: $(3 \times 8) \times 2 + (3 \times 8) \times 2 \times 0,1 = 48 + 4,8 = 52,8$, тј. 53 сата*

Комисије за избор у звање

Милош Миленковић (доцент)

Владимир Рибић (доцент)

Александар С. Јанковић (доцент, ФДУ)

Данијел Синани (доцент)

1в) потребан је један радни дан по материјалу за једну комисију

Укупно: $4 \times 8 = 32$ сата*

Комисија за постдипломске студије

1г) као под 1б)

2а) апроксимативно, минимално 1 сат по радној недељи

Укупно: 46*

2б) није наведено, због тога што у датом временском периоду нисам био ангажован у професионалном и стручном смислу на активностима које се не би могле подвести под оне обавезе, које су побројане у претходном поглављу

Укупно Г (1б+1в+2а) = 131 сат

Д

1) није наведено, пошто излази изван мог професионалног искуства у датом периоду, али на основу општег професионалног и стручног искуства, сматрам да треба рачунати да обим предавања изражен у квантификабилној јединици износи око једног ауторског табака, просечно, односно 16 страница научног рада, односно да је потребно 16×8 радних сати за једно предавање

2) није наведено, пошто излази изван мог професионалног искуства у датом периоду, али на основу општег професионалног и стручног искуства, сматрам да треба узети В7 као основу коефицијента: за рецензира-

³³ У начелу, под Г1 би требало навести тела на која се односе обавезе, изузев одељенског и Наставно научног-већа Факултета.

ње износи тачно толико, за писање уџбеника шеснаест пута толико³⁴, а за рад у одговарајућим комисијама четири пута толико

Прилог *Увод у когнитивну антропологију* за Трећи програм Радио-Београда

3) као половина потребног времена под Д1 по једном прилогу

Укупно: $(16 \times 8) : 2 = 64$ сата*

4) није наведено, пошто излази изван мог професионалног искуства у датом периоду

5) није наведено, пошто излази изван мог професионалног искуства у датом периоду, мада предлажем, у начелу, да параметар буде два пута В7 по евалуираној или рецензираној установи

Укупно Д: 64 сата

УКУПНО А+Б+В+Г+Д: 2793,5³⁵

Осмочасовно радно време и претпостављених 46 седмица годишње (четири седмице колективног годишњег одмора, седмица за новогодишње празнике и око седмица укупно за остале празнике – неколико дана пролећног распуста, плус Први мај и Дан државности) изискује 1840 радних сати годишње од универзитетских наставника. Како се настава одвија два пута по петнаест седмица, укупно радно оптерећење наставника израчунава се тако што се та временска јединица множи са бројем сати потребних за извођење наставе и њено припремање (збир А2 и А3).

³⁴ Писање уџбеника сам изједначио с писањем монографије, руководећи се тиме, да се то чини у различитим нормативним актима везаним за оцењивање продуктивности универзитетских наставника, изборе у звања и томе слично, иако сматрам писање уџбеника "нижим обликом постојања", у односу на писање научне монографије, па му самим тим не бих приписао ни истоветно радно оптерећење као изради монографије.

³⁵ "Аутсајдерски" поглед на професију универзитетског наставника није у стању да проникне у то, да се ради о послу који, не само да се "носи кући", већ не престаје, често, ни током тзв. нерадних дана. Оно што може да се види, практично, јесте само присуство универзитетских наставника на часовима, консултацијама и јавним одбранама завршних радова, док на пример, припрема за наставу, истраживање, обрада његових резултата и писање научних радова не само што остају невидљиви, већ је тешко појмити то, да на њих није могуће применити осмочасовно радно време, односно било какво временско ограничење, а што важи за друштвене и хуманистичке науке, поготово: када сте на терену, у библиотеци или за радним столом, не можете се ограничити временски, у погледу онога што радите, док год имате шта да радите, да не кажем, како би то навели уметници – докле год вам "иде" у стваралачком смислу.

Том броју додаје се збир осталих обавеза универзитетских наставника изражен у сатима потребним за њихово обављање.

2793,5 радних сати годишње одговара 349,1875 радних дана и представља 151,82% радног времена више, неголи што то изискује радна сатница предвиђена Законом о раду, односно 1840 радних сати. Како жене које чисте и спремају по кућама узимају 15-20 евра по радном дану (1,875-2,5 по радном сату), универзитетски наставници требало би да зарађују до седам пута више, у просеку, односно 105-140 евра по радном дану (13,125-17,5 по радном сату) – то све за 1840 радних сати годишње, на основу саме стручне спреме, односно поседовања VII-2 степена, који упућује на високостручну специјализацију за обављање посла којим се баве, наспрам одсуства основношколског образовања, практично, као предуслова за посао који је плаћен тек око два пута мање, узимајући у обзир стварно оптерећење универзитетских наставника.

У време вршења евиденције, плата ванредног професора на Филозофском факултету у Београду износила је 67433 динара месечно, односно око 842,9125 евра, што је одговарало износу од 5,497 евра по радном сату, односно 43,978 евра по радном дану, али за 1840 радних сати годишње³⁶. За реално оптерећење од 2793,5 сати, радни сат ванредног професора износио је око 3,62 евра, а радни дан око 28,967 евра, што је неприхватљиво у потпуности. Држава је учествовала, при том, са мање од 50% у финансирању плате на нареченом факултету, што заступнике ревизорске културе може осликати и као потенцијално злонамерне у односу на високообразовани наставни и научно-истраживачки кадар у овој земљи под паском буџета.

Закључак

Намера овог текста била је да покаже то, како изгледа утицај ревизорске културе на размишљање универзитетског наставника у Србији онда, када су у питању конкретне професионалне и стручне обавезе, које произлазе из рада у високообразовној установи, али и да представи те обавезе, односно њихово извршавање, на начин који је "читљив" и разумљив заступницима ревизорске културе. Тиме је посведочен динамизам у културној когнитивности наше средине, у одговарајућем, високообразовном контексту³⁷, дат својеврстан коментар на државно-управљачки угао гледања на потребе и

³⁶ Однос између евре и динара узет је као 1:80, иако су постојале незнате флукутације домаће валуте у односу на европску.

³⁷ У смислу постојања промене у начину културне концептуализације одговарајући социокултурних установа и процеса, а што није тема овог текста, па се тиме нећу бавити више; за опште напомене о културној когнитивности в. Жикић 2008.

сврху реформи високог образовања у Србији, али и прилог проучавању тог угла гледања и праксе која происходи из њега, што представља све чешћи истраживачки фокус српске антропологије данас.

Оно што произлази из представљене студије примера показује да су универзитетски наставници потцењени од стране надлежних структура (одговарајућих министарстава, законодавца), формалних (управа факултета и универзитета) и неформалних (саветодавци законодавца, различите интересне групе, с идеолошком основом или без ње, политичке и пара-политичке структуре) чиниоца моћи у односу на академску средину, у погледу: квантитета и квалитета професионалне делатности коју обављају (тј. обима посла и начина његовог обављања на такав начин који омогућује функционалну елаборирану и унапређену перпетуацију основних производа дате делатности: систематизованог знања, теоријских и методолошких предуслова његовог усвајања и потенцијалне примене, критичке мисли, истраживачког духа), услова у којима раде и материјалне надокнаде, надасве.

Не треба да чуди, одатле, то што "ревизорство" у области високог образовања – али и у науци и култури, такође – наилази на отпор већине професионалаца: његови заступници понашају се, заиста, као да једини имају, не само право на одлучивање о смерницама развоја одређених друштвених области, него и чињенични увид у стварно стање у тим областима, иако стандарде за то прокламују сами, а мерила за испуњавање тих стандарда не почивају на непосредном истраживању онога, на шта би требало да се односе. Контрола квалитета неопходна је у свакој области, наравно, али она не може да почива на једносмерној комуникацији државних управљача према професионалцима, односно на приоритету формалног положаја над компетентношћу³⁸.

Уосталом, када нам говоре о рангирању наших универзитета и наше науке у међународним оквирима, наши политичари и економисти заборављају то, да српско високо образовање и српска наука спадају у тзв. националне или регионалне лиге, можда, али да српска политика и економија остају на нивоу тзв. зонских лига, сасвим сигурно. Због тога, ве-

³⁸ Што је принцип који ниједна реформа високог образовања није дотакла; избори у звања и одобрења израде докторских дисертација на Универзитету у Београду представљају пример тога: мишљење комисије, формиране у оквиру уже научне области, мора да прође тела која су формално надређена – и самим тим имају могућност неприватања стручног мишљења – иако су потпуно некомпетентна, што је случај са хијерархијом одељење Филозофског факултета (ужа научна област) – докторска комисија истог факултета – Наставно-научно веће факултета – универзитетско веће научних области. Опадање компетентности почиње већ изван одељења, а на нивоу универзитетског већа не постоји, практично, па ипак, сва моћ концентрисана је у њеним рукама.

роватно, професионалци гледају на "ревизоре" у својим редовима, као на некога, ко наступа у име личних интереса, маскираних у тзв. реформску реторику. Мало више смисла за друштвену и културну солидарност и кохезију од стране државних управљача, утицало би, несумњиво, на позитивнији став професионалаца у различитим областима, укључујући високо образовање, према самом концепту стандардизације и контроле квалитета у датим областима, а што би омогућило њихов даљи развој у оном смеру и на онај начин, који највише одговара потребама савременог српског друштва и његове културе.

Нити је сврха високошколског образовања једино "школовање кадрова", нити студенти представљају тзв. крајње кориснике тог образовања. Сврха постојања тога јесте рад на константном унапређењу друштва, у смислу оспособљавања његових појединачних чланова, не само за одговарајуће професионалне делатности, већ и за активно учествовање у развоју друштва, у смислу утицаја и контроле над друштвеним и културним процесима и установама, одговорног и договорног односа према заједничким интересима, разматрања, прихватања и коришћења нових идеја, биле оне из домена технике и технологије, науке, права или међуљудских односа, те могућности споразумног решавања потенцијалних конфликтних ситуација и адекватних одговора на различите претње социокултурном устројству.

Игнорисање или потцењивање тога од стране политичке и управљачке елите може значити једино то, да ти друштвени кругови желе неписмене, необразоване, нетолерантне и у крајњем случају, неспособне поданике, којима би владали, а не грађане, у чијем најбољем интересу би извршавали оно што им је поверено, а што је од значаја за друштвену добробит, те његов културни, научни и сваки други развој, тачније – све оно што једну људску заједницу може учинити конкурентном и компетитивном у односу на друге такве заједнице, односно што јој може донети унутрашњу равнотежу и задовољство, а спољашње препознавање и поштовање.

Литература:

- Ваћевић**, Јана. 2006а. Pogled unazad: Antropološka analiza uvođenja usmerenog obrazovanja u SFRJ. *Antropologija* 1: 104-125.
- Ваћевић**, Јана. 2006б. Od trga do tržnice: antropologija, kritike savremenog obrazovanja i njihov značaj za Srbiju. *Етноантрополошки проблеми* 1(2): 209-230.
- Баћевић**, Јана. 2006с. *Стратегије и перспективе антропологије образовања*. Магистарска теза. Универзитет у Београду – Филозофски факултет.
- Ваћевић**, Јана. 2007. Studentske legende o polaganju ispita: kritika ili afirmacija obrazovnog sistema?. *Етноантрополошки проблеми* 2 (2): 87-102.

- Barth**, Fredrik. 2002. An Anthropology of Knowledge. *Current Anthropology* 43 (1): 1-18.
- Гаџановић**, Ivana. 2009. Kako izmisliti Evropljanina? Antropološka analiza. *Antropologija* 7: 87-104.
- Daglas**, Meri. 2001. *Kako institucije misle*. Beograd: Samizdat/ B92.
- Жикић**, Бојан. 2006. Страх и лудило: пролегомена за антрополошко проучавање савремене жанр-књижевности. *Етноантрополошки проблеми* 1 (2): 27-43.
- Џикић**, Војан. 2008a. Escape from Ethnos, Tradition in Transition, and the Battle for Anthropology. Restructuring Curriculum in Belgrade Academia. *Studia ethnologica Croatica* 18 (1): 127-147.
- Жикић**, Бојан. 2008b. Како сложити бабе, жабе и електричне гитаре: увод у когнитивну антропологију. *Antropologija* 6: 117-139.
- Ковачевић**, Иван. 2006. Индивидуална антропологија или антрополог као лични гуслар. *Етноантрополошки проблеми* 1 (1): 17-34.
- Ковачевић**, Ivan. 2008a. Postkulturni udarac u Vernikeovu zonu. *Antropologija* 5: 55-64.
- Ковачевић**, Иван. 2008b. Однос државе према хуманистичким наукама у Србији почетком XXI века. Цитатометрија као покушај убиства српске антропологије. *Етноантрополошки проблеми* 3 (2): 27-43.
- Ковачевић**, Ivan. 2009. О ђуркама, пилићима и citatnim indeksima, *Antropologija* 8, 9-33.
- Lanman**, Jonathan. 2008. In Defence of "Belief". A Cognitive Response to Behaviourism, Eliminativism, and Social Constructivism. *Етноантрополошки проблеми* 3 (3): 49-62.
- Milenković**, Miloš. 2006. Postmoderna teorija etnografije – Prolegomena za istoriju postmoderne antropologije. *Antropologija* 2: 44-66.
- Milenković**, Miloš. 2007. Paradoks postkulturne antropologije. *Antropologija* 3: 121-142.
- Rabinow**, Paul. 1996. *Essays on the Anthropology of Reason*, Princeton NJ: Princeton University Press.
- Radović**, Srđan. 2006. Predstave beogradskih srednjoškolaca o Evropi. *Antropologija* 1: 61-73.
- Радовић**, Срђан. 2007. Европа као политички симбол у изградњи идентитета постсоцијалистичког друштва. *Antropologija* 4: 48-59.
- Рибих**, Владимир. 2006. Уједињена Европа: економске, образовне и политичке интеграције. *Етноантрополошки проблеми* 1(1): 61-79.
- Рибих**, Владимир. 2007. Примена антропологије у развоју бивших колонија. *Етноантрополошки проблеми* 2 (1): 29-39.
- Simonović**, Dubravka i Miloš Milenković. 2008. Ponovno promišljanje šeme "sredstava-ka-o-ciljeva": metodološki potencijali društveno angažovanog istraživanja. *Етноантрополошки проблеми* 3 (1): 205-228.

- Strathern**, Marilyn. 2000. "Introduction: new accountabilities". In *Audit Cultures. Anthropological studies in accountability, ethics and the academy*, ed. Marilyn Strathern. London: Routledge.
- Fox**, Katy. 2007. Mind the Gaps! Politics, Power and a Space for Anthropology. *Antropologija* 3: 22-39.

Primljeno: 08.05.2009.

Prihvaćeno: 03.09.2009.

Bojan Žikić

Department for Ethnology and Anthropology
Faculty of Philosophy, University of Belgrade

THE OTHER SIDE OF AUDIT CULTURE. CASE STUDY OF OBLIGATIONS AND DUTIES OF UNIVERSITY PROFESSORS

Proponents of application of so called audit culture criteria onto activities of Serbian academic community are guided by the principle that not only is everything subject to measuring, but that it is the only way to determine the "objective" results of a particular institution or individual. However, because of the absence of an exact method for such "measuring", they refer to standards and parameters which they either proclaim themselves, or adopt from foreign institutions, often tailoring them to suit their own political purposes in the process of alleged "imposing order" in scientific and professional activity of the academic community. Members of the academic community and their particular work are left unconsidered by those scientific and educational "reformists", or at least invisible in respective regulations. Bearing in mind that current legal regulations in the area of higher education state that external evaluation is preceded by process of self-evaluation of a particular institution, I propose methodology for identification of the real work-load of University professors, with regard to their obligations stemming from the employment contract, Law on University, and Statute of the Faculty. All this is based on personal records of duties and on the calculation of time that was needed to fulfill those duties in a professional and quality manner during one academic year.

Key words: ethnology and anthropology, audit culture, higher education reform – standards for establishing and control of quality, University professor, Department for Ethnology and Anthropology of the Faculty of Philosophy in Belgrade.